

УДК 821.162.1.09 (477) Грабовський

Марія БРАЦКА,
доктор філологічних наук, доцент,
кафедра полоністики Інститут філології
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

МІФ У ХУДОЖНЬОМУ МИСЛЕННІ МІХАЛА ГРАБОВСЬКОГО

У статті вивчаються вибрані прозові твори одного з найвідоміших представників літератури польсько-українського пограниччя середини XIX століття Міхала Грабовського з погляду відображеного в них міфу. Стверджується, що він має дві іпостасі: міфізації дійсності (художньому використанні для її представлення міфічних структур) та спробі створення власної міфології.

Серед польських літераторів середини XIX століття важливу роль відігравав Міхал Грабовський – активний учасник польського літературного життя цього періоду, особистість, що сформувалася на перетині двох культурних стихій – польської та української, один з яскравих представників літератури польсько-українського пограниччя. Внаслідок різноманітних чинників – позахудожніх (консервативних ідейних переконань, звинувачень у зраді національних інтересів) та художніх (низького мистецького рівня творів, локальності тематики тощо) його критичний і художній доробок довгий час маргіналізувався і лише останнім часом привертає все більшу і серйознішу увагу дослідників. Ім'я цього непересічного критика повертається до наукового дискурсу в контексті новітніх літературознавчих і компаративістичних студій, що дають змогу, зокрема, простежити у літературному тексті різноманітні репрезентації суспільної свідомості, культурної гібридності, етнічної інтерференції / домінації, національної ідентичності тощо¹. Життєвий шлях Грабовського, його критичний доробок

¹ Брацка М. Польська проза 40–80-х років XIX століття: міф – історія – цінності : монографія. – К. : Талком, 2013. – 360 с.; Руденко І. Літературно-критична творчість Міхала Грабовського в контексті польського романтизму : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук спец. 10.01.03 «Література слов'янських народів»; Київськ. нац. ун-т. ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с. Głębocki H. Między Rzeczpospolitą, Imperium a etnonacjonalizmami (Polska – Rosja – Ukraina w myśli Michała Grabowskiego w epoce Powstania Styczniowego // Głębocki H. Kresy Imperium. Szkice i materiały do dziejów polityki Rosji wobec jej peryferii (XVIII – XXI wiek). – Kraków : ARCANA, 2006. – S. 367–494. Klepaczko A. Romantyczność, narodowość i epickość w doktrynie literackiej Michała Grabowskiego // Szkoła ukraińska w romantyzmie polskim. Szkice polsko-ukraińskie / Pod red. S. Makowskiego oraz U. Makowskiej i M. Nesteruk. – Warszawa : Wydział Polonistyki UW, 2012. – S. 299–312. Puzio K. Ukraina w prozie Michała Grabowskiego // Szkoła ukraińska w romantyzmie polskim. Szkice polsko-ukraińskie / Pod red. S. Makowskiego oraz

достатньо добре вивчені в польському та українському літературознавстві; зацікавлений читач може звернутися до праць А. Васько², В. Гнатюка³, В. Єршова⁴, М. Інґльота⁵ та інших. Натомість художні твори цього автора, менш привабливі для дослідників і тому проаналізовані фрагментарно⁶ – становлять не менш цікавий матеріал для вивчення не лише становлення і розвитку прозових жанрів, поезики художнього твору, а й світоглядних переконань певної громади помежівних митців. Категорією, яка відкриває нові горизонти для інтерпретації та за допомогою якої варто перечитати твори Грабовського є міф.

У сучасній антропології міф вважається спільним творінням суспільства, що зберігається в колективній пам'яті, трактується як певна екзистенційна модель, тобто особлива форма відображення об'єктивної дійсності, з власною природою, формою і функціями, що містить абсолютно необхідні у структурі людської свідомості та культури знання про світ. Міф на польсько-українському пограниччі міцно закорінений у локальний часопростір. Він проявляється у двох іпостасях: міфізації дійсності (художньому (не)свідомому використанні для її представлення міфічних структур) та спробі створення власної міфології. Міф у творчості пограничних літераторів інтерпретується, з одного боку, як глибинна структура тексту, що репрезентує релікти архаїчних уявлень про генезис локального світу та спільноти, модель світобудови, понадчасові зразки екзистенційної поведінки, а з другого – як спроба створити бажану, відмінну від реальності, картину світу, в якій прописані необхідні для локальної спільноти ціннісні орієнтири. Індивідуальну авторську версію глибинної міфічної картини світу у творчості письменників польсько-українського пограниччя, зокрема М. Грабовського, будують концептополя міфічного часопростору, сакрального – профанного та дихотомічності, а джерелом міфічних структур стає українська усна народна творчість, зокрема легенди та перекази. Завдяки міфопоетичним стратегіям цей автор не лише обґрунтовує свою одвічну присутність у місцевому часопросторі, а й конструює нову міфічну дійсність (образ минулого чи теперішнього) згідно з ідейними переконаннями і потребами. Міфотворення з ідеологічною метою використовує ті самі категорії (сакрального, космогонічного, героїчного) з метою освячення своїх дій і власноруч створеного світу з його ритуалами та святинями, героями й мучениками, подвигами і жертвами. Ідеологічний міф в оповіданнях і романах Грабовського втілюється в Ягеллонському міфі та візії станової й етнічної солідарності [див. ширше: 1]. Всі версії міфу у художньому

U. Makowskiej i M. Nesteruk. – Warszawa : Wydział Polonistyki UW, 2012. – S. 281–298.
 Waśko A. Wstęp. Michał Grabowski (1804–1863) // Grabowski M. Wybór pism krytycznych / Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył Andrzej Wasiko. — Kraków : Księgarnia Akademicka, 2005. — S. V–XXXVI.

² Waśko A. Wstęp. Michał Grabowski (1804 – 1863) // Grabowski M. Wybór pism krytycznych / Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył Andrzej Waśko. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2005. – S. V–XXXVI.

³ Гнатюк В. Українсько-польська правобережна романтична література. Вибрані праці / Відпов. ред., упорядн. та автор передмови Р. П. Радишевський. – К. : МП «Леся», 2009. – 636 с.

⁴ Єршов В. Польська література Волині доби романтизму : генологія мемуаристичності. – Житомир : Полісся, 2008. – 624 с.

⁵ Inglot M. Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841 – 1843. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1961. – 193 s.

⁶ Kwapiszewski M. «Gawędy» Michała Czajkowskiego : narracja i polityka // Annales UMCS. Sectio FF. – Vol. II. – 1984. – S. 271–287. Kwapiszewski M. Wizja koliszczyzny w prozie romantycznej (Czajkowski – Grabowski – Fisz) // Annales UMCS. Sectio FF. – Vol. XX/XXI. – 2002–2003. – S. 413–427. Puzio K. Ukraina w prozie Michała Grabowskiego..., Op. cit.

мисленні письменника варто простежити у повістях «Коліївщина і степи», «Заметіль у степах» та романі «Ґуляйпільська станиця».

Лінійний міфічний час, що розвивається від прачасу до емпіричного, оприявнює згаданий роман. Видатний літературний критик свого часу не надто вдало будує художній часопростір свого твору. У художню канву подій автор часом слабо вмотивовано влітає екскурси в минуле у вигляді спогадів героїв, що переносять читача у недалеке минуле і пояснюють взаємини героїв у теперішньому, а окремою частиною — вставним епізодом — подає місцевий переказ про генезу локального світу, міфічний час першопредків, причому змазаню, чітко невисловленою залишається ідея самого переказу, передбачення і перестороги згаданих батьків роду та їх зв'язок із загалом подій у творі. Тож цей лінійний час не просто плине вперед, він виконує коливальні рухи між полюсами, вертається то до сакрального часу, то до емпіричного.

Розпочинаючи від казкової формули «dawnym dawno, kiedy jeszcze nie było tyłu ludzi na świecie»⁷, наратор переповідає історію появи могили у рідному селі головного героя, яка є місцем поховання пращурів усього людського роду — чоловіка Поляна і його дружини Богни. Саме від цих місцевих мешканців, наче від Адама і Єви, виводиться родовід не лише локальних жителів, а навіть населення усїєї Польщі. Полян є і духовним батьком спільноти — бачить вона у ньому «pierwszego jego karłana, głównego pasterza trzód, Króla i Ojca ludu»⁸. Могила прабатьків, навколо якої розбудовується довколишній світ, стає центром космосу, осередком відомого, «освяченого» присутністю духів першопредків світу. Прийом міфологізування, застосований автором у тексті самого твору, який міг би викликати в читача певні сумніви щодо правдивості й автентичності локального мікркосмосу, поєднується із впровадженням позатекстових елементів — посилань, які мали б обґрунтувати правдоподібність уявного світу та подій, які в ньому відбуваються. Ґрабовський вказує у відомому йому часопросторі на артефакти, що становлять підтвердження його літературної візії: «We wsi *Lachnowce* jest istotnie mogiła usypana, jak mówią, nad grobem bogatego pasterza. Ze wiele z mogił są grobowymi pomnikami wątpliwości nie ma, i mogły je powyższym sposobem syrać hordy swym naczelnikom i ojcom»⁹ (курсив автора. — М. Б.).

Світ людей у міфі співіснує із сакральним. Міфічний простір населений божествами, духами першопредків, демонічними істотами. Мари Поляни і Богни з'являються одному з роду Могилянських, нащадком якого є Єжи — головний герой «Ґуляйпільської станиці». Потойбічний світ втручається у посейбічний, щойно людина переступає межу дозволеного співіснування: прабатьки дорікають Войцехові Могилянському тим, що на їхній могилі побудована башта, яка має військовий характер, а не сакральний. Все, що людське, земне, профанне, обтяжує духів пращурів, тому відбувається оприявлення чудесних сил, які переносять башту в інше місце. Паритети співіснування мають бути збережені.

Міфічна просторова архітектоніка реалізується найчастіше у вигляді дерева світу та пов'язується із поняттям осердя світу, якоїсь «середини» (місця здійснення міфу), стосовно якого певний простір — космос — ввжається засвоєним, упорядкованим, протистоїть зовнішньому хаосу, а решта, що лежить далеко від центру, чужа і безформна. Такий сакралізований простір

⁷ Grabowski M. *Stannica Hulajpolska. Powieść narodowa.* – Wilno : Nakład i druk Teofila Glücksberga. – T. 5. – 1841. – 204 s. – S. 61.

⁸ Ibidem, S. 63.

⁹ Ibidem, S. 64.

аналізований твір М. Грабовського. Просторові характеристики багатотомного роману набагато ширші, ніж накреслене на початку твору місце дії — село Зелена Могила, що розташоване на півдорозі між Білою Церквою та Каневом. Вони охоплюють і згадані міста, й інші наддніпрянські місцевості, саме Гуляйполе, незаймані простори українських степів десь на перетині південних кордонів трьох держав: Речі Посполитої, Російської імперії та Туреччини, проте освяченим традицією, сакралізованим в усних переказах є лише світ рідного села, що становить центр цього мікрокосмосу. Він освячується уже самим фактом розташування навколо величезної могили пращурів — батьків місцевого населення та усього людства. Така могила у романі Грабовського, як, зрештою, багато подібних образів у творах інших письменників (А. Марцінковського, З. Фіша, М. Чайковського), отримує статус фізичного місця важливого для часопростору міфу, де зливається сакральне і профанне. Мало того, воно стає священним, центром світу — світовим стовпом. Могила у космічній вертикальній схемі (небесне, земне і підземне) стає віссю, яка єднає сакральні й профанні частини світу.

Осердям часопростору міфу у творчості Грабовського є степ — безмежний і позачасовий. Його міфічна архітектоніка базується на відсутності архітектурних і природних об'єктів (хіба що крім згаданих могил), це відкрите місце, краю якого людина не бачить, викликає метафізичний страх і пошану як місце зіткнення світів — видимого й невидимого. Як слушно зазначив А. Фабіановський, аналізуючи художнє втілення та філософське навантаження образу степу в поемі «Марія» А. Мальчевського, все, що вирізняється у пейзажі як щось незвичайне, що переростає по величині інші подібні елементи або навпаки — невелике, приховане, все це викликає острах людини. Серед таких ландшафтних утворень можна назвати гори, височини, озера, багна, ліси, печери тощо. У цьому переліку згадує дослідник і степ, який «не піднімається до неба, проте лише видимо поєднується з ним на горизонті. Оця видимість ще більше поглиблює відчуття відвернення цієї землі від Бога. Людина у степу мусить почуватися загублено і самотньо, адже жодний топографічний покажчик не скеровує його думки до Творця»¹⁰. Слова дослідника знаходять підтвердження зокрема у повісті М. Грабовського «Заметіль у степах»: одна з героїнь — літня жінка, яка замолоду була змушена переселитися у степи й ніколи до них не звикла, також відчуває тут потяг до трансцендентного і водночас постійну присутність «іншого боку» буття і темних сил, що у ній панують: «Wam pojąć trudno, jak straszno i smutno na stepie! <...> u nas odejść tylko kilka kroków od futuro, a ujrzyć się między polem płaskim, a niebem okrągłym, sam, jakby ludzi jeszcze na ziemi zupełnie nie było, a Pan Bóg ciebie pierwszego stworzył. To też po dzikim stepie zły duch bez przeszkody gra i wydziwiał»¹¹. Ця картина степу, яку ми можемо побачити у багатьох письменників пограниччя, «є географічним втіленням хаосу, первинної стихії, яка ще не дочекалася свого впорядкування. Степ існує матеріально, проте справа творення начебто затрималася на пів дороги. Бог відвернувся від степу, а степ відвернувся від Бога»¹². Степ як непізнане, неподолане, незвідане незалежно від аркадійського чи інфернального втілень локального міфу, стає територією, що перебуває поза місцевим космосом, поза відомим і опанованим світом. Для авторів, що визнають християнські

¹⁰ Fabianowski A. Filozofia stepu w «Marii» // Antoniemu Malczewskiemu w 170 rocznicę pierwszej edycji «Marii». Materiały sesji naukowej. Białystok 5–7 maja 1995 / Pod red. H. Krukowskiej. — Białystok, 1997. — S. 287–294. — S. 291.

¹¹ Grabowski M. Zamięć w stepach. Opowiadanie obywatela z polskiej Ukrainy w pierwszych latach XIX wieku. — Petersburg : W drukarni Jozafata Ohryzki, 1862. — 120 s. — S. 71–72.

¹² Fabianowski A. Filozofia stepu w «Marii»... Op, cit., S. 292.

цінності, цей світ неможливо опанувати, бо він неосвячений Богом, його населяли нехристиянські, невірні народи. Згадана героїня «Заметілі у степах» переконана: «...na każdym kroku niebezpieczno, <...> po stepach obłęd i wszelkie tumany się wodzą, a tam, gdzie niewierni ludzie żyli, i gdzie grzeszne ich kości pod ziemią leżą, strachy się pokazują»¹³. Життя у начебто мертвому степу, приховане і невидиме для непризвичайного ока, все-таки триває: його можна побачити у слідах втручання потойбічних сил (за народною демонологією) — ярах, балках, примарах і химерах та артефактах людської діяльності — могилах, криницях, кам'яних скульптурах («kamienne baby» у Ґрабовського). Звичайна людина у степу — чи то лагідному, чи грізному — близька до загибелі, потрапляє в полон стихії чи то демонічних сил, у кожному разі тут її чекає тиша і смерть — неодмінні атрибути степу.

Подібним шляхом у потойбічне, шляхом поєднання земного і позаземного є криниця. У часопросторі міфу, створеного Ґрабовським, крім згаданих стихій степу (землі), гір (повітря), з'являється ще один обов'язковий елемент, за допомогою якого співіснує та оприявнюється у профанному світі сакральне — акватичний. Місцем появи священних істот — духів предків — стає простір криниці, визначальне значення в якому відіграє вода. Адже Маруся — героїня повісті «Заметіль у степах» — «малий янгол», дівчина слабка здоров'ям, добра, лагідна, наче не з цього світу, дивна, «помеживна» — переконана, що духи найчастіше з'являються над водою; так вона бачить дух свого поведеного батька саме над криницею¹⁴. А за словами її досвідченої бабці, у просторі степу все не так, як у звичайному — людському, причащеному до божественного, адже посвяченому. Степ для жінки — радше чортівська територія, де навіть «krynica zawsze potrzebna, ale nie zawsze dobra»¹⁵, бо не впала до неї крапля святої води. А ще студня у степу підступна: джерелом життя, викопана в землі, незабудована і заметена снігами, вона стає джерелом смерті для людини.

М. Ґрабовського можна назвати найпослідовнішим міфотворцем в ідеологічних візіях станової та етнічної солідарності. Від свого прозового дебюту «Коліївщина і стеги» аж до останнього твору «Заметіль у степах» літературний критик намагається оформити міф патріархального співіснування польського й українського народів на пограниччі. Задля освячення згаданого міфу в оповіданні «Коліївщина і стеги» автор використовує наративну конструкцію оповідання в оповідання та впроваджує постать діда-оповідача, який пройшов пекло і вогонь випробувань під час Коліївщини та якого вислуховує наратор, роблячи свої висновки. Зрештою, висновки формулює сам дід, втілюючи зразок авторського бачення справжнього українського селянина. Коліївщина, представлена в оповіданні, була інфернальним образом подій, що їх ініціювали темні і фанатично роз'ятрені народні маси, підбурювані черню із Запоріжжя. Місцева громада, на думку оповідача, пройшла всі кола пекла, а передусім постраждали невинні ляхи, яким дід не був «ані сват, ані брат»¹⁶, проте вважав їхні страждання незаслуженими. Мало того, вірний слуга — козак — протиставлення навіженому натовпові — віддячує своїм добрим панам та, ризикуючи власним життям, рятує панську дитину від певної смерті. З метою фіксації міфу автор двічі (згадаймо ритуал повторення) наголошує на тому, що більшість поштивих українських селян і двірського козацтва ставилася неприхильно до дій гайдамаків та не пристала до цього

¹³ Grabowski M. Zamieć w stepach... Op. cit., S. 71.

¹⁴ Ibidem, S. 69.

¹⁵ Ibidem, S. 71.

¹⁶ Grabowski M. Koliszczyzna i stepy. Powieść. — Wilno : Nakładem Teofila Glücksberga, 1838. — 155 s. — S. 73.

руху¹⁷. Сам герой-оповідач початково приєднався до гайдамаків лише «z głupstwa samego i niewiadomości»¹⁸, не підозрюючи, що «że tu idzie o to, żeby rznąć spokojnych ludzi po domach»¹⁹. У «Коліївщині і степах» автор устами одного із шанованих героїв-шляхтичів заперечив існування будь-якого суспільного чи національного підґрунтя бунту: «W Ukrainie zdarzały się zapewne tu i ówdzie pojedyncze uciski i niesprawiedliwości, ale nie były one tu ogólnym charakterem panowania polskiego, ani wpływem systematycznego niewolnictwa. <...> nie mieli nawet potrzeb właściciele tutejsi przeciążać swój lud robocizną lub zdzierstwami. Bogactwo ukraińskiego ludu jawnie to potwierdzało»²⁰. Цікаво, що у пізнішій переробці цього ж твору, опублікованій під назвою «Оповідання курінного», міф модифікується, погляд на причини «бунту» поглиблюються: «Poznawałem z opowiadania naoczego świadka, że powstania ukraińskie nie wypływały bezpośrednio z chciwości gminu posiadania na własność lepiej uposażonej klasy. Były to także źródła tych buntów, ale bynajmniej nie jedyne. Wpływały na nie jeszcze więcej nienawiści plemienne, omglone wspomnienia dawnego czysto wojennego bytu, szczególnie ucisk religijny. Te wpływy stanowiące może nawet krwawszymi ukraińskie zaburzenia, barwą jednakże moralnych namiętności i obłądów fantazji, rozróżniały tutejsze bunty od zwykłych kłótni domowych między posiadającymi a nieposiadającymi klasami»²¹.

Якщо у ранній творчості Грабовського міф польсько-української станової солідарності набирає якогось молодечо-запального, аркадійсько-утопійного характеру, що підсичують висловлення на зразок «Pan i sługa, Lach i Kozak, kiedy sobie wzajemną rękę pomocy i życzliwości podają, są miłym widokiem dla ziemi i dla nieba»²², то ціннісні орієнтири у пізній творчості письменника значно змінюються. Доказом цього може бути усунення процитованої вище фрази з пізнішого твору «Оповідання курінного», в якій залежність пана-слуги та етнічна приналежність майже не акцентуються, натомість ідеться про загальнолюдські цінності добра і зла.

Наступним твором, у якому Грабовський продовжує будувати міф станової солідарності, є «Заметіль у степах». Тут автор не помічає того, що внаслідок упродовження певних об'єктивних елементів дійсності поглиблюється дисгармонія у згаданому міфі, який не хочеться руйнувати, в якому хочеться залишитись і який витісняється новими суспільними реаліями, адже цей патріархальний міф, на думку письменника, найкраще відповідає його потребам та потребам шляхетської верстви. Композиція «Заметілі у степах» порівняно з попередніми вигідно відрізняється прозорістю. Тут сам наратор (де)актуалізує міф солідарності на прикладі випадків із власного життя та викладення світоглядних переконань і насамперед здійснює хід міфологізації історичної ролі шляхетства та селянства на землях Наддніпрянщини. У напружених взаєминах двох станів оповідач основну провину покладає на селянську верству, роблячи широкі псевдонаукові висновки про природу її характеру та поведінки. «Wujność roli» і «szczodroblivość ziemi» витворила в місцевої людності «skłonności do lenistwa» і «dziecinną nieprzezorność»²³. Легка робота на землі здавалася важкою, тож українець шукав ще легшого способу

¹⁷ Ibidem, S. 97–98.

¹⁸ Ibidem, S. 103.

¹⁹ Ibidem, S. 70.

²⁰ Ibidem, S. 95.

²¹ Grabowski M. Opowiadania kurennego. Powieść. – Żytomierz : Nakładem księgarni Jana Hussarowskiego, 1860. – 112 s. – S. 71.

²² Grabowski M. Koliszczyzna i stepy..., Op. cit., S. 149.

²³ Grabowski M. Zamieć w stepach... Op. cit., S. 22.

заробітку, наприклад, чумакування. Українська людина, на думку наратора, мріяла лише про те, щоб «...przeprędzić w polu całą sierpłą porę roku, w stepie, przy wołach idąc leniwo lub śpiąc na wozie...». Чумацтво виростало лише з бажання «gróźnowania i włóczęgi»²⁴. Наратор оповідання називає Смілянщину «krajem bajecznej płodności»²⁵, в якому ніколи не було запасів зерна, адже селянин не бажав працювати на землі. Тільки завдяки польським дідичам, які змусили селян сіяти зерно і вирощувати хліб, людність перестала голодувати. Проте ця «священна війна» з «zakorzeniałymi pałogami i przesądami»²⁶ селян призвела до того, що люди їхнє примусове звернення до землі почали трактувати як незнаний досі утиск. Герой-оповідач ділиться спогадами про те, що його брати особисто «боролися» із «rozpieszczonym»²⁷ селянством. Такі міркування, які сміливо можемо ототожнити з переконаннями самого автора, не просто дивують. Ідеологічний чинник бере гору навіть у таких питаннях, як прив'язаність українців до землі. Знавець історії і культури України, збирач місцевого фольклору, знавець етнографії, який зробив величезний внесок у збереження пам'яток української давнини, Ґрабовський не міг не визнавати факту про споконвічний землеробський характер життєдіяльності українців. Із-поміж рядків проглядає нестримне бажання у будь-який спосіб виблиту образ польської шляхти, яка утискала селян «заради їхнього ж блага».

У художньому мисленні письменників польсько-українського пограниччя середини XIX століття, зокрема М. Ґрабовського, міф мав освятити понадчасові зразки екзистенційної поведінки для локальної спільноти, обґрунтувати та сакралізувати створену символічну модель світу. Міфологізування в аналізованій прозі сягає корінням архаїчного архетипного моделювання людського існування, що використовує загальновідому символіку як допоміжний матеріал для реалізації мети. Згадані твори репрезентують зразки міфологічного мислення та водночас творення: у ньому накреслюється новий міф за допомогою деяких його конститутивних ознак та на основі місцевих географічних і культурних реалій. Тут міф мав пояснити генезу локальної громади, розповісти про події, обмежені у просторі й часі актуальністю певного історичного періоду, констатувати та регламентувати їх; він використовувався як загальновідома схема до визначеної історичної ситуації, наповнюючись при цьому відповідним політичним і соціальним змістом, а також ставав призмою, через яку переказувалися універсальні цінності.

Maria Bracka. Mit w myśleniu artystycznym Michała Grabowskiego.

W artykule przeanalizowano wybrane utwory prozatorskie jednego z najbardziej znanych przedstawicieli literatury polsko-ukraińskiego pogranicza połowy XIX wieku Michała Grabowskiego z punktu widzenia odtworzonego w nich mitu. Stwierdzono, że ma on dwie postacie: mityzacji rzeczywistości (artystycznego wykorzystania struktur mitycznych dla jej przedstawienia) oraz próby tworzenia własnej mitologii.

Maria Bratska. Myth in the Artistic Thinking of Mikhal Grabovski.

The article studies prose of one of the most famous writers of Polish-Ukrainian borderlands in the middle of XIX century Mikhal Grabovski in the context of myth displayed there. It has two incarnations: mythisation of reality (the artistic using of mythical structures for its representation) and try to create own mythology.

²⁴ Ibidem, S. 22.

²⁵ Ibidem, S. 23.

²⁶ Ibidem, S. 24.

²⁷ Ibidem.